

Чекер, Я.В. Право представників національних меншин на освіту рідною мовою [Текст] / Я.В. Чекер // Права людини в умовах сучасного державотворення: теоретичні і практичні аспекти : зб. тез доповідей за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих вчених (11-12 грудня 2009 року) / Українська академія банківської справи Національного банку України. - Суми, 2009. – С. 56-58.

Я.В. Чекер – студент II курсу Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого;
науковий керівник – канд. юрид. наук, виклад.
кафедри конституційного права НЮАУ імені Ярослава Мудрого **О.В. Нестеренко**

ПРАВО ПРЕДСТАВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН НА ОСВІТУ РІДНОЮ МОВОЮ

Наявність у державі значної кількості національних меншин (груп громадян України, які не є українцями за національністю, виявляють почуття національного самоусвідомлення та спільності між собою) [1, с. 272] висуває проблему забезпечення їхніх специфічних прав та свобод, зокрема права на збереження своєї самобутності, яке, відповідно до першого пункту Гаазьких рекомендацій щодо прав національних меншин на освіту, “може бути реалізоване тільки тоді, коли вони добре оволодіють своєю рідною мовою у процесі навчання” [2, с. 459].

Якщо узагальнити вимоги, що їх національні громади висувають сьогодні до української влади, то їх стисло можна сформулювати так: забезпечення освіти рідною мовою – від дошкільних установ до ВНЗ, запровадження культурно-національних автономій, урахування національного чинника при проведенні адміністративно-територіальної реформи і фактичне створення національних округів, участь керівних органів національних товариств у політичній системі та здійсненні владних повноважень [3, с. 25].

Важливим є конституційне та законодавче закріплення мовних прав національних меншин, особливо пов'язаних з освітніми потребами. Так, право на вивчення своєї рідної мови, на отримання освіти національною мовою (на різних ступенях освіти) закріплюється ч. 5 ст. 53 Конституції України, ст. 3 Декларації прав національностей України, ст. 6 Закону “Про національні меншини в Україні”, статті 26, 27 Закону “Про мови в Українській РСР”, п. 2 Рішення Конституційного суду України від 14.12.99. З цими правами також пов'язане право на створення й забезпечення функціонування навчальних закладів з викладанням рідною мовою (ст.27 Закону “Про мови в Українській РСР”). У Конвенції про основні права європейських національних груп цій проблемі присвячено ст. 8, відповідно до якої групи і їх члени мають право у всій системі освіти на навчання рідною мовою.

Варто також зазначити, що Українська держава жодною мірою не чинить перешкод у здійсненні особами, які належать до національних меншин, права на заснування власних освітніх закладів та управління ними. Приватні заклади, в яких навчання ведеться мовами національних меншин, мають право без жодних обмежень самостійно обирати джерело їх фінансування. [4, с. 403].

В Україні не лише гарантовано, але й забезпечено право учнів із числа національних меншин на отримання початкової та середньої освіти рідною мовою. Сьогодні в Україні навчання, крім української, здійснюється російською, молдавською, румунською, угорською, польською,

кримськотатарською, болгарською, словацькою мовами. Окремі мови, зокрема болгарська, чеська, вірменська, грецька, іврит, вивчаються факультативно. Так, із загальної кількості 21 245 денних середніх навчальних закладів російськомовними є 2561, з румунською мовою навчання – 108, угорською – 65, польською – 3, кримськотатарською – 6 та ін. Крім того, функціонують 2469 кількомовних денних середніх навчальних закладів [5, с. 15].

Відповідно до стану розвитку кожної з мов меншин сторони без шкоди для викладання офіційної мови (мов) повинні передбачити надання дошкільної, початкової, середньої, професійно-технічної і вищої освіти відповідними регіональними мовами або мовами меншин, ужити заходів для створення курсів навчання дорослих безперервного навчання, на яких викладання переважно або повністю здійснюється регіональними мовами або мовами меншин. Стосовно освіти і щодо територій, на яких регіональні мови або мови меншин традиційно не використовуються, сторони зобов'язуються, якщо чисельність осіб, що вживають регіональну мову або мову меншин, це виправдовує, дозволяти, заохочувати або забезпечувати викладання регіональною мовою або мовою меншин чи вивчення таких мов на всіх відповідних рівнях освіти.

Таким чином, приходимо до висновку, що право національних меншин на освіту рідною мовою має за собою значну нормативно-правову базу, яка реалізується на практиці в Україні і покликана ефективно забезпечувати права і інтереси національних меншин в такій багатонаціональній країні, якою є Україна.

Література

1. Про національні меншини в Україні [Текст] : Закон України від 25 червня 1992 р. // Тисяча років української суспільно-політичної думки : у 9-ти томах. – Т. 9. (1989-2001 роки). – К. : Дніпро, 2001. – 272 с.
2. Гакман, С. Організація освіти національних меншин у поліетнічних регіонах (на прикладі Чернівецької області України та Сучавського повіту Румунії) [Текст] / С. Гакман // Вісник Національної Академії державного управління при Президентові України. – 2004. – № 3. – С. 455–462.
3. Кот, С. Мова і політика / С. Кот // Українське слово. – 2005. – 30 березня. – С. 25.
4. Лопушинський, І. Державна мовна політика України та право національних меншин на освіту [Текст] / І Лопушинський // Вісник Національної Академії державного управління при Президентові України. – 2005. – № 4. – С. 400–405.
5. Проблеми розвитку і застосування мов в Україні [Текст]. – К. : Просвіта, 1999. – Вип. IV. – 85 с.